

Iwona Olejnik

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

SYSTEMY EMERYTALNE W KRAJACH OECD

Streszczenie: Artykuł prezentuje systemy emerytalne funkcjonujące w krajach OECD, przyczyny wzrostu zainteresowania tymi systemami oraz niezbędne kierunki reform.

Jak wynika z przeprowadzonych badań, w analizowanych krajach propaguje się system emerytalny oparty na trzech filarach, mających różną hierarchię ważności. Są to z reguły: publiczne programy emerytalne, zakładowe plany emerytalne oraz oszczędnościowe indywidualne plany emerytalne.

Spośród krajów OECD najwyższe fundusze emerytalne posiadają USA, ale biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców danego kraju, największymi aktywami przypadającymi na jedną osobę charakteryzują się Islandia, Szwajcaria, Holandia oraz Australia. W badanych krajach występuje nie dość proporcjonalne ich rozmieszczenie względem liczby ludności – czyli fundusze te skoncentrowane są głównie w kilku krajach.

Słowa kluczowe: systemy i fundusze emerytalne, kraje OECD

1. Wstęp

Systemy emerytalne to systemy ubezpieczeniowe, których zadaniem jest zapewnienie świadczeń po zakończeniu pracy zawodowej przez ludzi, którzy osiągnęli wiek emerytalny¹. Powstały one w krajach uprzemysławiających się już na początku XIX w. Tworzenie systemów emerytalnych spoczywało wówczas na pracodawcach i stanowiło integralną część ich misji rozwojowej. Natomiast pierwszy państwowy i obowiązkowy system zabezpieczenia na starość powstał dopiero w 1889 r. w Niemczech, w trakcie reform Bismarcka. Z kolei pierwszym zaopatrzeniowym systemem emerytalnym był system dla ubogich osób po 60. roku życia, wprowadzony w Danii w 1891 r.²

¹ System emerytalny stanowi jedną z części systemu zabezpieczenia społecznego. W niniejszej pracy przez pojęcie „system emerytalny” rozumie się za M. Górą „sposób dokonywania podziału bieżącego PKB między pokolenie pracujące i pokolenie emerytów” (M. Góra, *System emerytalny*, PWE, Warszawa 2003, s. 19).

² Do pierwszych funduszy emerytalnych należały także fundusze American Express powstałe w 1875 r. w Stanach Zjednoczonych. Miały jednak one charakter prywatnych planów emerytalnych. (Zob.: R.D. Crawford, W.W. Sihler, *Financial service organizations*, Harper Collins College Publishers, 1994, s. I.11–I.12).

Współcześnie funkcjonujące systemy emerytalne mają różne formy, ale są one prawnie regulowane, wspierane i nadzorowane przez państwo³. Generalnie wyodrębnia trzy podstawowe typy systemów emerytalnych⁴: systemy repartycyjne (*Pay As You Go*), kapitałowe oraz systemy mieszane.

W związku ze zmianami demograficznymi na świecie problem zabezpieczenia emerytalnego jest coraz częściej jednym z ważniejszych tematów dyskusji ekonomistów i polityków. W przypadku bowiem nieprzeprowadzenia modernizacji starych systemów emerytalnych budżetom poszczególnych państw grozi bankructwo⁵. W związku z powyższym celem artykułu jest charakterystyka systemów emerytalnych funkcjonujących w krajach OECD (czyli w relatywnie bogatych gospodarkach, wyznaczających często kierunki rozwoju innym państwom), analiza ich funduszy emerytalnych według różnych aspektów oraz określenie najważniejszych obszarów wymagających zmian.

2. Diagnoza systemów emerytalnych krajów OECD

Na całym świecie występuje obecnie duża różnorodność systemów zabezpieczenia emerytalnego zarówno w zakresie ich zasadniczych cech, reguł uczestnictwa, jak i czasu przeprowadzania w nich ostatnich zmian. Ta różnorodność jest wynikiem uwarunkowań ekonomicznych, historycznych, demograficznych i kulturowych poszczególnych krajów⁶.

Ponieważ w krajach OECD funkcjonują jednocześnie publiczne i prywatne instytucje zabezpieczenia emerytalnego⁷, dlatego też propaguje się tzw. model wielofilarowy⁸. Tworzą go z reguły trzy odrębne, ale jednocześnie komplementarne części, mające w poszczególnych krajach różną hierarchię ważności. Są to:

1) publiczne programy emerytalne – mają one charakter repartycyjny oraz obowiązkowy dla osób aktywnych zawodowo, zaś odpowiedzialność za zabezpie-

³ Szerzej na temat systemów emerytalnych i ich ekonomicznych podstaw teoretycznych zob.: M. Góra, *System emerytalny...*, dz. cyt.; M. Żukowski, *Wielostopniowe systemy zabezpieczenia emerytalnego w Unii Europejskiej i w Polsce*, Akademia Ekonomiczna, Poznań 1997; *Bazowe systemy emerytalno-rentowe w świecie*, t. 1, red. S. Golinowska, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 1993; N. Barr, *Ekonomika polityki społecznej*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 1993.

⁴ N. Barr, *Ekonomika...*, dz. cyt., s. 232–235.

⁵ Przykładowo, jedną z ważniejszych przyczyn obecnego kryzysu gospodarczego w Grecji jest „rozrośnięty” system emerytalny z dodatkowymi ulgami.

⁶ Zob.: H. Worach-Kardas, *Ubezpieczenia emerytalne w Polsce i w Unii Europejskiej z perspektywy polityki społecznej*, w: *Ubezpieczenia społeczne i na życie. Stan i perspektywy*, red. H. Worach-Kardas, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna, Łódź 2004, s. 19.

⁷ Zob.: H.D. Steinmeyer, *Indywidualne zabezpieczenia na starość w Europie i na świecie*, „Przeгляд Ubezpieczeniowy” 1998, nr 5, s. 17–20 i 1998, nr 6, s. 45–63.

⁸ Szerzej zob.: *Systemy emerytalne w krajach Unii Europejskiej*, red. T. Szumlisz, M. Żukowski, Twigger, Warszawa 2004; *Ubezpieczenia w Unii Europejskiej*, red. J. Monkiewicz, Poltext, Warszawa 2002.

czenie emerytalne znajduje się w gestii państwa. Stąd też programy publiczne są regulowane i nadzorowane przez instytucje państwowe. W krajach OECD udział wydatków z budżetów poszczególnych państw na świadczenia emerytalne jest dość zróżnicowany, ale niemal wszędzie dąży się do jego ograniczenia. W konsekwencji poziom dochodów emerytów z programów publicznych jest często na poziomie tzw. bezpieczeństwa socjalnego. Przykładowo: małżeńska emerytura państwowa w Wielkiej Brytanii stanowi około 44% dochodu przeciętnego emeryta⁹, w Australii 47%, w Holandii nieco ponad 60%, ale w Niemczech już około 70%¹⁰;

2) plany emerytalne – często są to tzw. zakładowe plany emerytalne, oferowane przez pracodawców lub inne wyspecjalizowane instytucje. W poszczególnych krajach różnią się między sobą pod względem charakteru (dobrowolny, obowiązkowy), sposobu finansowania (pracodawca, pracownik), organizacji oraz rodzaju świadczeń. Cechą wspólną tych systemów jest znaczny udział społecznych systemów emerytalnych, na które przeznaczają się ponad połowę łącznych wydatków na zabezpieczenia emerytalne, zaś finansowanie oparte jest na repartycji i kapitalizacji¹¹. Wysokość należnych świadczeń w takich krajach, jak Belgia, Finlandia, Francja, a także w USA czy Japonii zależy od wysokości składki oraz stażu pracy. W większości krajów składki wpłacane na fundusz emerytalny zwolnione są od podatku. Podatkiem obciążona jest natomiast wypłacana emerytura. Filar ten jako system dobrowolny funkcjonuje w Belgii, Niemczech, Norwegii i USA. Natomiast w Finlandii, Francji, Szwajcarii, Szwecji, Holandii, Danii oraz Austrii ten rodzaj zabezpieczenia jest dla większości pracowników obowiązkowy. Interesujący jest fakt, że w wielu krajach, w których przynależność do tego filaru nie jest przymusowa, korzysta z tej formy większość pracujących. W Wielkiej Brytanii obejmuje około 60%, w Niemczech 70% zatrudnionych, zaś w Holandii – 80% osób aktywnych zawodowo;

3) oszczędnościowe indywidualne plany emerytalne – tworzone są przez różnorodne formy oszczędzania m.in. indywidualne konta emerytalne, ubezpieczenia na życie, fundusze inwestycyjne i inne. Formy te mają charakter dobrowolny, zaś korzystają z nich przede wszystkim osoby bardziej zamożne oraz o wyższej świadomości i przezorności emerytalnej. W odniesieniu do poprzednich dwóch części systemów emerytalnych, ten element jest jeszcze stosunkowo słabo rozwinięty, i to zarówno w zakresie regulacji prawnych, oferty produktowej, jak i zainteresowania obywateli.

Jednym z ważniejszych mierników sytuacji w zakresie systemu emerytalnego w danym kraju jest poziom zgromadzonych funduszy emerytalnych. Według OECD fundusze emerytalne (*pension funds*) są to aktywa, które pochodzą ze składek ich

⁹ *Pensioners' incomes series 2007/08*, Department for Work and Pensions, May 2009, <http://www.dwo.gov.uk/asd/pensioners.income.asp> (dostęp: kwiecień 2010).

¹⁰ A. Börsch-Supan, A. Reil-Held, *Retirement income: Level, risk, and substitution among income components*, Working Paper AWP, no. 3.7, OECD, 1998, s. 18, <http://www.oecd.org/dataoecd/21/24/2428934.pdf> (dostęp: kwiecień 2010).

¹¹ M. Żukowski, *Wielostopniowe...*, dz. cyt., s. 170.

członków, celem wypłaty w przyszłości świadczeń emerytalnych. Tworzą je również i te środki, które zostały wpłacone przez pracodawców w ramach zawodowych planów emerytalnych. Fundusze emerytalne scharakteryzować można według różnych kryteriów. Jeden z podstawowych ich podziałów obejmuje: fundusze autonomiczne, fundusze nieautonomiczne oraz ubezpieczenia emerytalne¹².

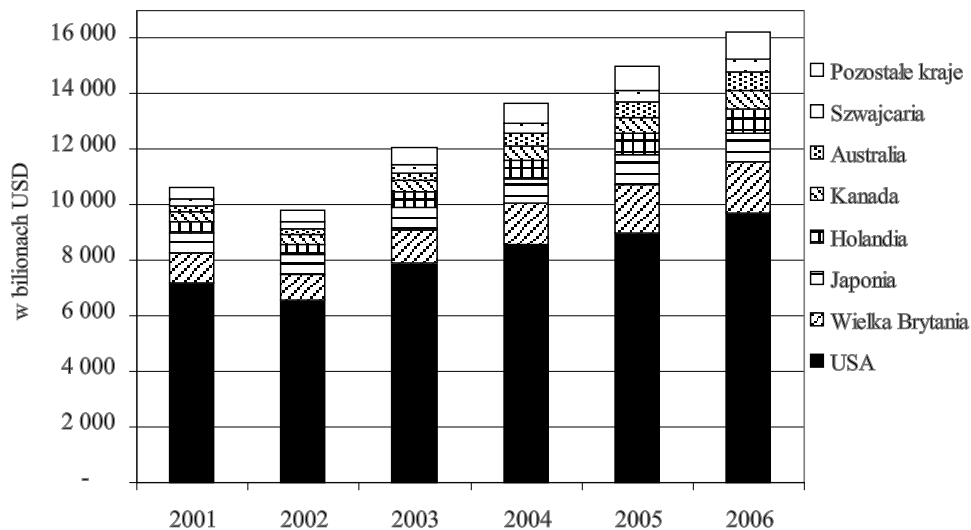
Analizę aktywów funduszy emerytalnych krajów OECD warto rozpocząć od zaprezentowania ich wielkości na tle innych grup krajów. Jak wynika zatem z danych OECD (za 2006 r.), w krajach należących do tej grupy znajduje się aż 96% autonomicznych emerytalnych funduszy ogólnoswiatowych, przy czym w państwach grupy G10 – aż 88%. Jednakże można zauważyć, że w latach 2001–2006 mimo wartościowego wzrostu wysokości aktywów funduszy emerytalnych w tych grupach, ich udział w funduszach ogólnoswiatowych systematycznie maleje (odpowiednio o 1,74 punktu procentowego dla ogółu krajów OECD oraz o 5,82 punktu procentowego dla krajów grupy G10). Z kolei fundusze emerytalne w krajach azjatyckich stanowią tylko 7,5% aktywów ogólnoswiatowych, w krajach Ameryki Łacińskiej niecałe 2%, zaś w grupie BRICs (Brazylia, Rosja, Indie i Chiny) jedynie 1,44%. Warto jednak podkreślić, że o ile udziały funduszy w krajach azjatyckich w stosunku do zasobów ogólnoswiatowych w przeciągu sześciu analizowanych lat generalnie się nie zmieniły, o tyle w krajach BRICs wzrosły ponad dwukrotnie¹³.

Natomiast analizując wysokość i przestrzenne rozmieszczenie aktywów funduszy emerytalnych w krajach OECD, można zauważyć, że w latach 2001–2006 zdecydowanie największe środki zgromadzono w Stanach Zjednoczonych, a także – ale już kilkukrotnie mniejsze – w Wielkiej Brytanii i Japonii (rysunek 1). Jednakże interesujący jest fakt, że udział aktywów USA systematycznie w stosunku do pozostałych krajów maleje (w analizowanym okresie w odniesieniu do funduszy ogółem z 68% do 59,8%).

Należy jednak podkreślić, że biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców danego kraju, największymi aktywami emerytalnymi przypadającymi na jedną osobę w 2006 r. charakteryzowały się takie kraje, jak Islandia (ponad 56 tys. euro), Szwajcaria (49 tys. euro), Holandia (42 tys. euro) oraz Australia (26 tys. euro). Z kolei zdecydowanie najmniejsze fundusze emerytalne przypadają na mieszkańców Grecji, Turcji, Słowacji, Francji i Korei Południowej (w każdym przypadku poniżej 500 euro na jednego mieszkańca).

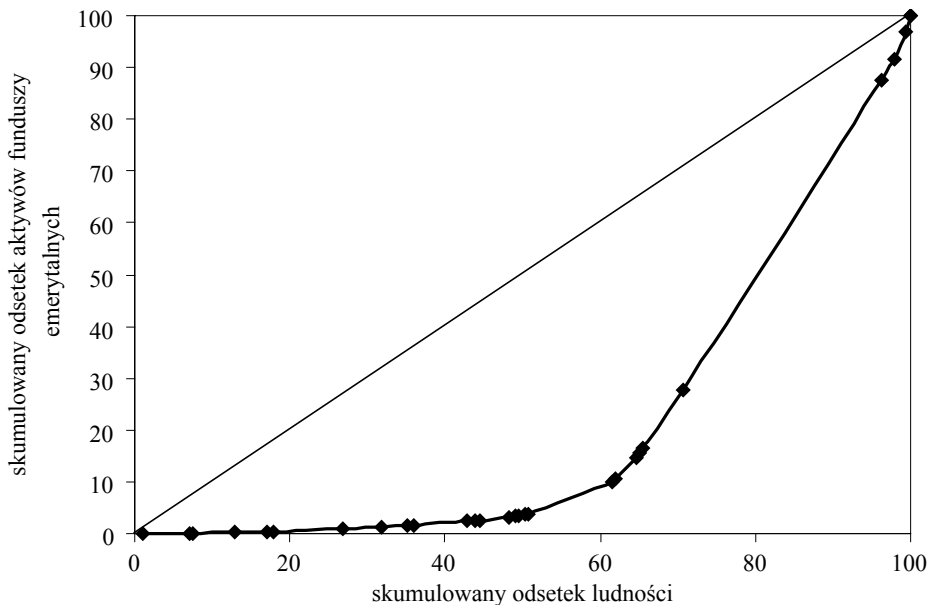
¹² Fundusze emerytalne autonomiczne (*autonomous pension fund*) są to aktywa prawnie oddzielone od środków podmiotu wpłacającego (np. pracodawcy), poprzez zaksięgowanie ich na odrębnym rachunku, którym w imieniu członków funduszu zarządza np. instytucja finansowa. Z kolei nieautonomiczne fundusze emerytalne (*non-autonomous pension fund*) nie są prawnie rozdzielone od wpłacającego. Stąd też te aktywa emerytalne mogą stanowić np. rezerwę w bilansie pracodawcy i być jego własnością. Natomiast na ubezpieczenia emerytalne składają się wyłącznie emerytalne produkty ubezpieczeniowe. Szerzej zob.: J. Yermo, *Revised taxonomy for pension plans, pension funds and pension entities*, October 2002, <http://www.oecd.org/dataoecd/34/23/2488707.pdf> (dostęp: kwiecień 2010).

¹³ *Pension markets in focus*, issue 4, OECD, November 2007.

Rys. 1. Aktywa funduszy emerytalnych w krajach OECD w latach 2001–2006 (w bilionach dolarów amerykańskich)

Źródło: *Pension markets in focus*, issue 4, OECD, November 2007.

Rys. 2. Autonomiczne aktywa funduszy emerytalnych a liczba ludności w krajach OECD w 2006 r. – krzywa koncentracji Lorenza

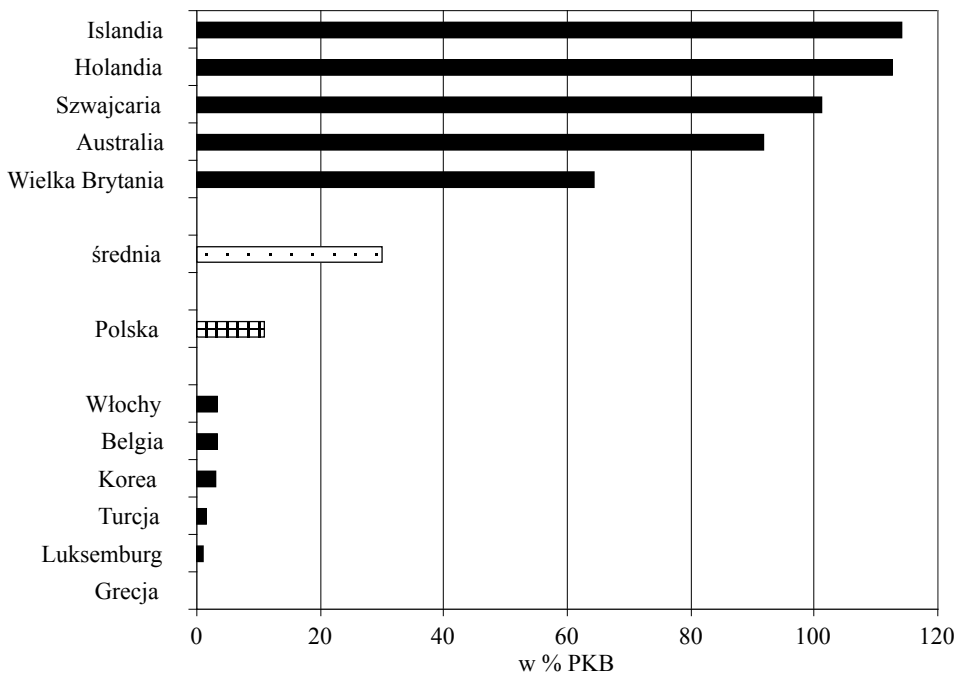
Źródło: obliczenia własne na podstawie: *Pension markets in focus*..., dz. cyt.

Z kolei identyfikacja aktywów autonomicznych funduszy emerytalnych w relacji do PKB pozwala na wyodrębnienie trzech grup krajów OECD (rysunek 3). Są to:

1) kraje dojrzałe („*mature*” *markets*), w których autonomiczne fundusze emerytalne stanowią wartość powyżej 20% PKB. Segment ten tworzą takie państwa jak: Islandia, Holandia, Szwajcaria, Australia, Wielka Brytania, USA, Finlandia, Kanada, Irlandia, Dania i Japonia;

2) kraje wzrostowe („*growing*” *markets*), w których wartość zgromadzonych aktywów funduszy emerytalnych kształtuje się w przedziale od 5 do 20% PKB danego kraju. W grupie tej znalazły się takie państwa, jak: Portugalia, Nowa Zelandia, Meksyk, Węgry, Szwecja, Hiszpania, Norwegia, a także Polska;

3) kraje „nowe” („*new*” *markets*), w których fundusze emerytalne stanowią wartość poniżej 5% ich PKB. W skład tej grupy wchodzi: Austria, Czechy, Belgia, Niemcy, Włochy, Korea Południowa, Słowacja, Francja, Turcja i Luksemburg.

Rys. 3. Autonomiczne aktywa funduszy emerytalnych w wybranych krajach OECD w 2008 r. jako % PKB

Źródło: Pensions indicators, http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=PNNI_NEW.

3. Przewidywane kierunki zmian

Obecnie w wielu krajach świata obserwuje się wzrost zainteresowania systemami emerytalnymi oraz próby przeprowadzanie w nich reform¹⁴. Do najważniejszych przyczyn tej sytuacji zalicza się przede wszystkim wzrost wydatków na świadczenia emerytalne (które muszą być transferowane przez osoby czynne zawodowo) oraz wzrost obciążeń budżetowych. Przykładowo średni udział tych wydatków w PKB w krajach OECD w 2000 r. wynosił 7,4%, a prognozy wskazują, że do roku 2050 wzrośnie do 10,6% (przy czym w krajach takich, jak Niemcy czy Hiszpania wzrost tego udziału może sięgać nawet do około 17%). Warto zaznaczyć, że jak wynika z danych OECD, w krajach europejskich udział ten jest niemal dwukrotnie wyższy (8,5%) niż w krajach nieeuropejskich (np. w Australii, Kanadzie, Japonii, Korei Południowej, Nowej Zelandii czy USA, w których wynosił średnio około 4,6%). Różnice te są wynikiem przede wszystkim różnego poziomu świadczeń emerytalnych, wieku emerytalnego obowiązującego w poszczególnych krajach oraz występujących przywilejów emerytalnych.

Drugą istotną grupę przyczyn wzrostu zainteresowania systemami emerytalnymi stanowią zmiany socjoekonomiczne i demograficzne, w tym szczególnie poprawa stanu zdrowia i wydłużanie się lat życia ludności – w związku z czym coraz więcej ludzi dożywa również umownego wieku emerytalnego¹⁵. Zmiany te zachodzą także w strukturach społecznych, rodzinnych i obejmują m.in. wzrost liczby kobiet pracujących, wzrost poziomu emerytur, ale także wzrost bezrobocia, niską stopę urodzeń w wielu krajach, czy też coraz późniejsze rozpoczynanie pracy zawodowej wynikające ze wydłużenia okresu kształcenia.

Za istotną determinantę wzrostu zainteresowania problematyką systemów zabezpieczenia emerytalnego uważa się także integrację europejską, w szczególności w

¹⁴ R. Holzmann, M. Orenstein, M. Rutkowski, *Pension reform in Europe: Process and progress*, The World Bank, Washington DC, s. 2 i nast.

¹⁵ Przeciętna długość życia w 2008 r. w Polsce wynosiła 70,8 lat dla mężczyzn oraz 79,3 lata dla kobiet, zaś w krajach OECD odpowiednio 75,8 lat oraz 81,4 lata. Za: *Rocznik statystyki międzynarodowej 2009*, GUS, Warszawa 2010, tab. 40, s. 74.

Istotnym problemem w krajach OECD wynikającym zatem z wydłużania się przeciętnego trwania życia, ale także z niskiej stopy urodzeń jest starzenie się populacji, które winno być uwzględnione przez rządy tych państw w ich polityce gospodarczej i społecznej. Przykładowo udział osób w wieku powyżej 65 lat w stosunku do osób w wieku 15–64 lata systematycznie rośnie – z 14,9% w 1960 r., przez 22,5% w 2010 r., do – według prognoz OECD – 34,7% w 2030 r. Jednocześnie systematycznie rośnie stosunek osób w wieku powyżej 65 i więcej lat w stosunku do całkowitego zatrudnienia – od 22,6% w 1960 r., 32,7% w 2010 r., do 54,6% w 2030 r., a także obserwuje się spadek udziału w ogólnej sile roboczej ludzi w wieku 55–79 lat – od 41% w 1960 r., przez 24% w 2010 r., do 16,5% w 2030 r. Za: Ph. Hemmings, *The basic demography: Sources and methods used in annex 1 of „Maintaining prosperity in an ageing society”*, Working Paper AWP, no. 6.3, OECD 1998, s. 14. Szerzej na temat potrzeby dostosowywania systemów emerytalnych do nowej rzeczywistości demograficznej, zob. także: P. Drucker, *Zarządzanie w XXI wieku*, Muza SA, Warszawa 2000, s. 44–57.

obszarze wzrostu wewnętrznych i zewnętrznych migracji ludności pracującej. Swoboda w przemieszczaniu się pracowników pomiędzy poszczególnymi krajami wymaga jednak większej harmonizacji wszystkich elementów systemów emerytalnych, nie tylko w ich obszarze repartycyjnym. Pewnym, aczkolwiek niewystarczającym, krokiem w tym kierunku jest zastosowanie w zakresie zabezpieczenia emerytalnego tzw. otwartej metody koordynacji¹⁶.

W obliczu rosnącej niewydolności systemów emerytalnych skuteczne i efektywne konstrukcje systemów zabezpieczenia emerytalnego, zapobiegające skutkom wzrastającego ryzyka starości, stały się zatem istotnym celem polityki społecznej w wielu krajach, w tym i w Polsce¹⁷. Sprostanie wyzwaniom starzejącego się społeczeństwa oraz obniżenie obciążeń budżetu danego państwa wiąże się jednak nie tylko z koniecznością realizacji lub kontynuacji reform systemów emerytalnych, ale również ze zmianami w polityce zatrudnienia.

Stopniowo zatem poszczególne kraje reorganizują swoje systemy emerytalne. Można zauważyć m.in. tendencje w kierunku¹⁸:

- 1) „rozbiegania na części” schematu państwowych emerytur;
- 2) modyfikacji w zakresie podstaw szacowania świadczeń emerytalnych (np. wzrost minimalnego okresu zatrudnienia w celu otrzymania pełnego świadczenia, czy też ustalanie wysokości emerytury na podstawie większej niż dotychczas liczby lat pracy);
- 3) likwidacji przywilejów branżowych;
- 4) likwidacji zachęt finansowych do wcześniejszego przechodzenia na emeryturę, a jednocześnie wprowadzenia motywatorów do dłuższej aktywności zawodowej (dłuższy okres pracy przekłada się na wyższe dochody na emeryturze);
- 5) dywersyfikacji źródeł finansowania dochodów na emeryturze, a w szczególności zwiększania roli prywatnych oszczędności. W obliczu kryzysu dotyczącego publicznych aktywów emerytalnych przewiduje się, że dochody z innych źródeł niż z I filaru będą odgrywać coraz większą rolę;
- 6) wprowadzenia zachęt podatkowych dla pracodawców w celu zapewnienia miejsca pracy dla starszych pracowników;
- 7) zapewnienia większej swobody decydowania o przejściu na emeryturę.

Niemal wszystkie kraje dążą także w kierunku podniesienia wieku emerytalnego. Przykładowo w Japonii w latach 2013–2025 wiek ten wzrośnie z 60 lat do 65, zaś w Stanach Zjednoczonych do 2027 r. zwiększy się do 67 lat. Ponadto wiele państw planuje również zrównanie wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn. Zgodnie bowiem z zaleceniami Unii Europejskiej dotyczącymi równego traktowania kobiet i mężczyzn, istnieje obowiązek jednakowego ich wynagradzanie za jednakową pracę, co

¹⁶ Szerzej zob.: M. Żukowski, *Otwarta koordynacja zabezpieczenia emerytalnego w Unii Europejskiej – nowy etap europejskiej polityki społecznej?*, „Polityka Społeczna” 2002, nr 11/12, s. 44–47.

¹⁷ *Ubezpieczenia w Unii Europejskiej...*, dz. cyt., s. 350–351.

¹⁸ Szerzej zob.: *Pensions in Europe*, Comité Européen des Assurances, 1997, s. 61–63; J. Bertels, *Emerytury a akty prawne Unii Europejskiej. Studia z zakresu prawa pracy*, 1999, s. 53–56.

dotyczy również wypłat emerytur. Jednocześnie dyrektywa ta dopuszcza możliwość, że w niektórych systemach, szczególnie w tych, w których jest różny wiek emerytalny dla kobiet i mężczyzn, może wystąpić zróżnicowanie w zakresie wynagrodzeń, ale wtedy decyzja pracującego o przejściu na emeryturę musi być dobrowolna¹⁹. Na przykład w Wielkiej Brytanii wiek emerytalny kobiet wzrastać będzie stopniowo z 60 do 65 lat między 2010 a 2020 r., zaś w Austrii dopiero w latach 2024–2033. Wyjątek stanowią dwa kraje europejskie – Dania i Finlandia. W obu przypadkach, w związku z ograniczeniem warunków pozwalających na wcześniejsze przejście na emeryturę, wiek ulega obniżeniu²⁰.

4. Podsumowanie

Ocena zasad funkcjonowania systemów emerytalnych oraz analiza efektywności ich funkcjonowania wywołują, nie tylko w Polsce, coraz częstsze dyskusje nad koniecznością ich modyfikacji. Podstawowym celem zmian jest zmniejszenie obciążeń budżetów poszczególnych państw wydatkami na świadczenia emerytalne. Koniecznym celem wszelkich reform w tym zakresie winny być także aspekty związane z poprawą jakości życia osób pracujących po zakończeniu aktywności zawodowej.

Różnorodność zmian zachodzących w gospodarkach poszczególnych krajów, uwarunkowania historyczne, mentalność ludzka, globalizacja i wiele innych czynników powodują, iż nie ma jednego, uniwersalnego i najlepszego systemu zabezpieczenia społecznego. W wielu krajach obserwuje się jednak wzrost znaczenia systemów dodatkowych (kapitalizowanych). Jednocześnie należy pamiętać, iż reformowanie systemów zabezpieczenia społecznego jest działaniem, które należy rozpatrywać w perspektywie długookresowej (20–40 lat), z uwzględnieniem niezbędnego okresu przejściowego.

Literatura

1. Barr N., *Ekonomika polityki społecznej*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 1993.
2. *Bazowe systemy emerytalno-rentowe w świecie*, t. 1, red. S. Golinowska, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 1993.
3. Bertels J., *Emerytury a akty prawne Unii Europejskiej. Studia z zakresu prawa pracy*, 1999.
4. Börsch-Supan A., Reil-Held A., *Retirement income: Level, risk, and substitution among income components*, Working Paper AWP, no. 3.7, OECD, 1998, <http://www.oecd.org/dataoecd/21/24/2428934.pdf>.
5. Crawford R.D., Sihler W.W., *Financial service organizations*, Harper Collins College Publishers, 1994.

¹⁹ Za: J. Bertels, *Emerytury a akty prawne...*, dz. cyt., s. 259–270.

²⁰ Szerzej zob.: Ch. Lindell, *Longevity is increasing – what about the retirement age?*, Finnish Centre for Pensions Working Papers, no. 6, Helsinki 2004, s. 12–13.

6. Drucker P., *Zarządzanie w XXI wieku*, Muza SA, Warszawa 2000.
7. Góra M., *System emerytalny*, PWE, Warszawa 2003.
8. Hemmings Ph., *The basic demography: Sources and methods used in annex 1 of „Maintaining prosperity in an ageing society”*, Working Paper AWP, no. 6.3, OECD, 1998.
9. Holzmann R., Orenstein M., Rutkowski M., *Pension reform in Europe: Process and progress*, The World Bank, Washington DC.
10. Lindell Ch., *Longevity is increasing – what about the retirement age?*, Finnish Centre for Pensions Working Papers, no. 6, Helsinki 2004.
11. *Pension markets in focus*, issue 4, OECD, November 2007.
12. *Pensions in Europe*, Comité Européen des Assurances, 1997.
13. *Pensioners' incomes series 2007/08*, Department for Work and Pensions, May 2009, <http://www.dwo.gov.uk/asd/pensioners.income.asp>.
14. *Rocznik statystyki międzynarodowej 2009*, GUS, Warszawa 2010.
15. Steinmeyer H.D., *Indywidualne zabezpieczenia na starość w Europie i na świecie*, „Przegląd Ubezpieczeniowy” 1998, nr 5 i 1998, nr 6.
16. *Systemy emerytalne w krajach Unii Europejskiej*, red. T. Szumlicz, M. Żukowski, Twigger, Warszawa 2004.
17. *Ubezpieczenia w Unii Europejskiej*, red. J. Monkiewicz, Poltext, Warszawa 2002.
18. Worach-Kardas H., *Ubezpieczenia emerytalne w Polsce i w Unii Europejskiej z perspektywy polityki społecznej*, w: *Ubezpieczenia społeczne i na życie. Stan i perspektywy*, red. H. Worach-Kardas, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna, Łódź 2004.
19. Yermo J., *Revised taxonomy for pension plans, pension funds and pension entities*, October 2002, <http://www.oecd.org/dataoecd/34/23/2488707.pdf>.
20. Żukowski M., *Otwarta koordynacja zabezpieczenia emerytalnego w Unii Europejskiej – nowy etap europejskiej polityki społecznej?*, „Polityka Społeczna” 2002, nr 11/12.
21. Żukowski M., *Wielostopniowe systemy zabezpieczenia emerytalnego w Unii Europejskiej i w Polsce*, Akademia Ekonomiczna, Poznań 1997.

OLD-AGE PENSION SYSTEMS IN OECD COUNTRIES

Summary: The article presents old-age pension systems, which function in OECD countries, the reasons for the increased interest in these systems, as well as the directions of necessary reforms. As it results from the research, the analysed countries propagate the system based on three pillars, with different hierarchy of importance. The pillars usually include public pension programmes, company pension programmes and individual pension savings plans. Among the OECD countries the USA possesses the highest pension funds; however, taking into consideration the number of inhabitants, Island, Switzerland, Holland and Austria are characterized by the largest assets per person. In the analysed countries, there is a relatively small dispersion of the funds in relation to population numbers.